

Liikunnan kansainvälinen strategia 2003-2005

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:24

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä.

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar.

Liikunnan kansainvälinen strategia 2003-2005

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:24

Opetusministeriö • Kulttuuripolitiikan osasto • 2003

Undervisningsministeriet • Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen • 2003

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö

Kulttuuripolitiikan osasto

Meritullinkatu 10, Helsinki

PL 29, 00023 Valtioneuvosto

<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

Yliopistopaino, Helsinki 2003

ISBN 952-442-532-7 (nid.)

952-442-561-0 (pdf)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:24

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
28.7.2003

Tekijät Opetusministeriön työryhmä liikunnan alan kansainvälisen strategian laatimiseksi Puheenjohtaja: kulttuuriasianneuvos Seija Astala Sihteeri: ylitarkastaja Emma Kuusi	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
	Toimeksiantaja Opetusministeriö	
	Toimielimen asettamispv 5.2.2003	Dnro 7/043/2002

Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen)

Liikunnan kansainvälinen strategia 2003 - 2005
Undervisningsministeriets internationella idrottsstrategi 2003-2005

Julkaisun osat

Muistio

Tiivistelmä

Opetusministeriön 5.2.2002 asettaman työryhmän tehtävänä on ollut arvioida Liikunnan kansainvälisessä strategiasa (komiteamietintö 1991: 45) esitettyjen toiminnallisten ehdotusten toteutumista ja vaikuttavuutta 1990-luvulla. Työryhmän tehtävänä oli lisäksi laatia esitys liikunnan alan kansainväliseksi strategiaksi keskittyen erityisesti opetusministeriön tehtävään kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön edistäjänä sekä tehdä konkreettisia esityksiä strategian toteuttamiseksi.

Työryhmän laatiman strategian tarkoituksena on tunnistaa 1990-luvun kansainvälisen toimintaympäristön muutokset sekä ehdottaa toimenpiteitä, joilla turvataan Suomen ja suomalaisen liikunnan etujen mukainen aktiivinen osallistuminen ja vaikuttaminen kansainvälisessä yhteistyössä. Strategia on laadittu opetusministeriön ja sen liikuntayksikön näkökulmasta liikunnan kansainvälisen toiminnan suuntaajaksi.

Strategisiksi tavoitteiksi työryhmä ehdottaa, että kansainvälisessä toiminnassa toimitaan liikunnan ja urheilun erityispiirteiden ja yhteiskunnallisen merkityksen huomioonottamiseksi poliittisessa päätöksenteossa. Työryhmä asettaa tavoitteeksi poikkihallinnollisen yhteistyön lisäämisen kansainvälisen toimintaympäristön eri politiikkalohkojen välillä, sillä kansainvälisen yhteistyön juridisoituminen sekä EU-kysymykset edellyttävät yhä syvempää substanssiosaamista liikuntaan vaikuttavilta politiikan aloilta. Strategian toimeenpanemisen osalta työryhmä ehdottaa, että Suomen vaikutusmahdollisuuksien parantamiseksi kansainvälisissä järjestöissä ja rakenteissa tunnustetaan eri toimintafoorumien mahdollisuudet edistää Suomen liikuntapolitiittisia intressejä ja sen mukaisesti keskitetään toiminnot kunkin tavoitteen kannalta sopivimmalle ja tehokkaimmalle foorumille. Työryhmä ehdottaa myös strategisen tiedolla johtamisen toimintamallin kehittämistä, verkottumisen vahvistamista sekä liikuntajärjestöjen ja muiden toimijoiden kansainvälisen toiminnan kehittämishankkeiden tukemista liikunnan kansainväliseen yhteistyöhön osoitetusta määrärahasta.

Avainsanat

Liikunta, kansainvälinen yhteistyö, liikuntahallinto

Muut tiedot

Aiempi mietintö komiteamietintö 1991: 45

Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003: 24		ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-532-7 (nid.) 952-442-561-0 (pdf)
Kokonaissivumäärä 32	Kieli suomi	Hinta -	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
28.7.2003

Författare Undervisningsministeriets arbetsgrupp för en internationell strategi inom idrottssektorn Ordförande: kulturråd Seija Astala Sekreterare: överinspektör Emma Kuusi		Typ av publikation Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
		Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 5.2.2003	Dnr 7/043/2002
Publikation (även den finska titeln) Undervisningsministeriets internationella idrottsstrategi 2003-2005 (Liikunnan kansainvälinen strategia 2003 - 2005)			
Publikationens delar Promemoria			
Sammandrag <p>Arbetsgruppen, som tillsattes av undervisningsministeriet 5.2.2002, hade i uppgift att utvärdera genomförandet och verkningarna under 1990-talet av de förslag gällande verksamheten som har lagts fram i ett kommittébetänkande om en internationell strategi för idrotten (kommittébetänkande 1991:45). Arbetsgruppen skulle även utarbeta ett förslag till internationell strategi för idrottssektorn med fokus särskilt på undervisningsministeriets uppgift som främjare av internationellt samarbete på idrottens område samt lägga fram konkreta förslag till genomförande av strategin.</p> <p>Syftet med strategin är att identifiera 1990-talets förändringar i den internationella omvärlden samt föreslå åtgärder som tryggar ett sådant aktivt deltagande och en sådan aktiv påverkan i det nationella samarbetet som svarar mot Finlands och den finländska idrottens intressen. Strategin har utarbetats ur undervisningsministeriets och dess idrottsenhets synvinkel som en riktvisare för den internationella verksamheten inom idrotten.</p> <p>Som strategiskt mål föreslår arbetsgruppen att man i den internationella verksamheten verkar för att idrottens särdrag och samhällliga betydelse beaktas i det politiska beslutsfattandet. Arbetsgruppen sätter som mål att öka det tvärssektoriella samarbetet mellan olika politikområden i den internationella omvärlden, eftersom juridifieringen av det internationella samarbetet liksom EU-frågorna förutsätter ett allt mer djupgående substanskunande på de politikområden som påverkar idrotten.</p> <p>I fråga om genomförandet av strategin föreslår arbetsgruppen att man i syfte att förbättra Finlands möjligheter att påverka i internationella organisationer och strukturer identifierar möjligheterna inom olika verksamhetsforum att främja Finlands idrottspolitiska intressen och i enlighet med detta koncentrerar funktionerna till det med tanke på respektive mål mest lämpade och effektiva forumet. Arbetsgruppen föreslår även att en verksamhetsmodell för strategisk informationsstyrning utvecklas, nätbyggandet stärks samt att utvecklingsprojekt som gäller den internationella verksamheten i idrottsföreningar och hos andra aktörer stöds med anslag för internationellt samarbete inom idrotten.</p>			
Nyckelord Idrott, internationellt samarbete, idrottsförvaltning			
Övriga uppgifter Kommittébetänkande 1991:45			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2003:24		ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-532-7 (htf) 952-442-561-0 (pdf)
Sidoantal 32	Språk finska	Pris -	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstrycket		Förlag Undervisningsministeriet	

Description**Publisher**
Ministry of Education**Date of publication**
28.7.2003

Authors Committee of the Ministry of Education for a new international strategy for sport Chair: Counsellor for Cultural Affairs Seija Astala Secretary: Senior Adviser Emma Kuusi		Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland	
		Contracted by Ministry of Education	
		Committee appointed on 5.2.2003	Dno 7/043/2002
Name of publication International Strategy for Sport 2003 - 2005			
Parts Memorandum			
Abstract <p>The committee was set up by the Ministry of Education to assess the implementation and impact of the measures proposed in the international strategy for sport (committee report 1991: 45). The committee was further to submit a proposal for a new international strategy for sport, with special focus on the role of the Ministry of Education in promoting sport cooperation, and to propose concrete measures for the implementation of the strategy.</p> <p>The strategy devised by committee is intended to identify changes in the international operational environment in the 1990s and to propose measures for ensuring active participation and influence in the interests of Finland and Finnish sport. The strategy takes the viewpoint of the Ministry and its Sport Division into steering international sport activities.</p> <p>The proposed strategic objective is to work in international cooperation with a view to ensuring that the social significance of sport is taken into account in political decision-making. Another aim is to increase cooperation between different policy sectors, because international cooperation and EU affairs involve ever more legal aspects, therefore entailing ever deeper knowledge of substance in policy fields relevant to sports. As regards the implementation of the strategy, the committee proposes identifying the possibilities of different forums to promote Finland's sport policy interests with a view to improving Finland's influence in international organisations and structures. To this end, activities should be focused on the forum best suited and most effective in this respect. The committee further proposes that information-based management be developed, networking strengthened and projects for developing the international activities of sport bodies and others concerned supported from funds earmarked for international sport cooperation.</p>			
Other information			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education, Finland 2003:24		ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-532-7 (pbk) 952-442-561-0 (pdf)
Number of pages 32	Language Finnish	Price -	Degree of confidentiality Public
Distributed by Helsinki University Press		Published by Ministry of Education	

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 5.2.2002 työryhmän, jonka tehtävänä oli:

1. arvioida Liikunnan kansainvälisessä strategiassa (komiteamietintö 1991:45) esitettyjen toiminnallisten ehdotusten toteutumista ja vaikuttavuutta 1990-luvulla
2. laatia esitys liikunnan alan kansainväliseksi strategiaksi keskittyen erityisesti opetusministeriön tehtävään kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön edistäjänä
3. tehdä konkreettisia toimenpide-esityksiä strategian toteuttamiseksi
4. tehdä muita asiaan liittyviä ehdotuksia

Työryhmän tuli saada tehtävä valmiiksi 31.3.2003 mennessä.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin kulttuurisihteeri Seija Astala opetusministeriön liikuntayksiköstä, jäseniksi erityisasiantuntija Kimmo Aulake opetusministeriön kansainvälisten asiain sihteeristöstä, pääsihteeri Juha Heikkala Valtion liikuntaneuvostosta ja osastopäällikön sijainen Ulla-Maria Helaniemi ulkoasiainministeriön lehdistö- ja kulttuuriosastosta. Työryhmän pysyväksi asiantuntijaksi kutsuttiin Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n hallituksen jäsen Birgitta Kervinen. Sihteerinä lupautui toimimaan projektisihteeri Emma Kuusi opetusministeriön liikuntayksiköstä.

Tehtävää toteuttaessaan työryhmä laati toimintaympäristökatsauksen liikunnan alueelta sekä sen perusteella esityksen strategisiksi tavoitteiksi ja toimenpiteiksi niiden toteuttamiseksi.

Saatuana tehtävänsä suoritetuksi työryhmä jättää kunnioittavasti esityksensä opetusministeriölle.

Helsingissä 31.3.2003

Seija Astala

Kimmo Aulake

Juha Heikkala

Ulla-Maria Helaniemi

Birgitta Kervinen

Emma Kuusi

SISÄLTÖ

Johdanto	9
Strategian tarkoitus	10
Opetusministeriön strategia 2015	11
Liikuntayksikön strategia 2001–2003	12
Toimintaympäristön muutokset	14
Euroopan unioni	14
Globalisaatio	16
Hallitusten välisen yhteistyön rakenteet	17
Kahdenvälinen yhteistyö	17
Pohjoismainen yhteistyö	17
Lähialueyhteistyö	18
Euroopan neuvosto	19
UNESCO	19
Maailman kauppajärjestö WTO	20
Euroopan unioni	20
Maailman antidopingtoimisto WADA	21
International Intergovernmental Consultative Group on Anti-Doping in Sports (ICGADS)	22
International Anti-Doping Arrangement IADA	22
Liikunnan kansainvälisen yhteistyön arviointia	23
Kahdenvälinen yhteistyö	23
Pohjoismainen yhteistyö	24
Lähialueyhteistyö	24
Euroopan neuvosto	25
UNESCO	26
Antidopingyhteistyö	26
Strategiset tavoitteet	28
Strategian toimeenpano	30
Toimenpide-ehdotukset	30
Seuranta ja päivitys	32

Johdanto

Liikunnan kansainvälinen toimikunta laati vuonna 1991 opetusministeriön toimeksiannosta suomalaisen liikuntakulttuurin kansainvälisen toiminnan strategian sekä sen osana ehdotuksen liikunta-alan kansainvälisen tietohuollon, kansainvälistymiskoulutuksen ja kansainvälisyyskasvatuksen järjestämisestä Suomessa sekä esityksen strategian seurannan järjestämisestä.

Opetusministeriö asetti 5.2.2002 työryhmän arvioimaan vuoden 1991 strategiassa esitettyjen toiminnallisten ehdotusten toteutumista ja vaikuttavuutta, sekä laatimaan esityksen liikunnan alan kansainväliseksi strategiaksi keskittyen erityisesti opetusministeriön tehtävään kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön edistäjänä.

Nyt laaditun strategian tarkoituksena on tunnistaa 1990-luvun kansainvälisen toimintaympäristön muutokset sekä ehdottaa toimenpiteitä, joiden avulla turvataan Suomen ja suomalaisen liikunnan etujen mukainen aktiivinen osallistuminen ja vaikuttaminen kansainvälisessä liikunta-alan yhteistyössä.

Strategian tarkoitus

Liikunnan kansainvälinen strategia on tavoitteellinen pitkän aikavälin suunnitelma, jonka tarkoituksena on taata kansallisen liikuntakulttuurin menestys ja elinvoimaisuus kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. Strategia on laadittu opetusministeriön ja sen liikuntayksikön näkökulmasta liikunnan kansainvälisen toiminnan suuntaajaksi, mutta se ulottuu koko liikuntakulttuurin alueelle.

Strategiassa kuvataan liikunnan kansainvälisen toiminnan lähtökohdat, toimintaympäristön keskeiset muutokset ja haasteet sekä määritellään strategiset tavoitteet. Strategisia tavoitteita toimeenpannaan olemassaolevien ja tavoiteltavien resurssien puitteissa. Strategian toimeenpanon seurannan tarkoituksena on tuottaa tietoa strategian vaikutusten ja vaikuttavuuden arvioimiseksi.

Liikunnan kansainvälistä strategiaa laadittaessa on otettu huomioon sekä Opetusministeriön strategiassa 2015 että Liikuntayksikön strategiassa 2001-2003 esitetyt tavoitteet.

Opetusministeriön strategia 2015

Opetusministeriöllä on koulutuksen, tieteen, kulttuurin, liikunnan ja nuorisopolitiikan sekä kirkollisasioiden asiantuntijana yhteiskunnallinen vastuu kansakunnan sivistyksen ja hyvinvoinnin edistäjänä. Ministeriön toiminnan vaikutukset ulottuvat laajasti yhteiskunnan toimintoihin, koko väestöön ja yksilöiden elämäntilanteeseen. Opetusministeriö turvaa koulutuksen, tieteen ja kulttuurin perusedellytykset ja luo mahdollisuuksia yksilöiden elämäntilanteille.

Opetusministeriön strategia 2015 perustuu sivistyksen, tasa-arvon, luovuuden ja hyvinvoinnin arvoihin. Opetusministeriön toimialan strategiset avainalueet ovat

- Turvataan koulutuksellinen ja kulttuurinen tasa-arvo
- Edistetään henkistä kasvua ja oppimista
- Lisätään osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuuksia
- Tuetaan yhteiskunnan sivistyksellistä ja taloudellista kilpailukykyä
- Monipuolistetaan kansainvälistä vaikuttamista
- Parannetaan toimialan tuloksellisuutta

Globaali, eettisesti kestävä koulutus-, tutkimus- ja kulttuuripolitiikka vahvistaa Suomen asemaa vastuullisena kansakuntana. Kulttuurien kohtaaminen vahvistaa suomalaisen sivistyksen moniarvoisuutta. Euroopan unioni, pohjoismainen yhteistyö ja lähialueyhteistyö ovat toiminnan kannalta keskeisiä alueita.

Liikuntayksikön strategia 2001–2003

Valtioneuvoston strategisena yksikkönä opetusministeriön liikuntayksikkö edistää koko väestön hyvinvointia liikunnan avulla johtamalla, kehittämällä ja koordinoimalla edellytysten luomista liikuntakulttuurissa. Edellytyksiä luodaan mm. varmistamalla lainsäädännön mukaisten toimenpiteiden toteutuminen liikuntakulttuurissa (normiohjaus), avustamalla liikuntatoimintaa (resurssiohjaus) sekä toteuttamalla strategioita ja ohjelmia eri vastuualueilla (informaatio-ohjaus).

Liikuntalain mukaisesti edistetään liikuntaa, kilpa- ja huippu-urheilua sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa, väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä tuetaan lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä liikunnan avulla. Lisäksi edistetään tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta sekä tuetaan kulttuurien moninaisuutta ja ympäristön kestävä kehitystä.

Liikuntayksikön kriittiset menestystekijät ovat niitä toimintoja, joissa yksikön on toimialoillaan onnistuttava:

Liikuntajärjestöt

- Tasapainoinen ja kannustava liikuntajärjestöjen avustusjärjestelmä
- Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu
- Lasten ja nuorten sekä aikuisten liikuntaohjelmat

Liikuntapaikkarakentaminen

- Toimialaa koskeva strategisen tiedon ja osaamisen hallinta
- Liikuntapaikkarakentamista ja palvelutarjontaa koordinoiva strategia
- Nykyinen liikuntapaikkarakentamisen avustamistehtävä
- Valtakunnallisten liikuntapaikkojen avustaminen

Liikunnan koulutuskeskukset

- Liikunnan koulutuskeskusten toimintaedellytysten turvaaminen
- Yhteistyö OPM:n koulutus- ja tiedepoliitikan osaston kanssa ammatillisen koulutuksen rakenteen, volyymin, sisältöjen ja rahoituksen kehittämiseksi
- Yhteistyö keskeisten sidosryhmien, erityisesti Suomen Olympiakomitean sekä valtakunnallisten ja alueellisten liikuntajärjestöjen kanssa

Liikuntatiede

- Soveltavan liikuntatieteellisen tutkimuksen käyttökelpoisuus liikuntapolitiikan välineenä
- Liikunnan tiede- ja tutkimuspolitiikan arvostus tiedeyhteisön piirissä yleensä
- Liikuntatieteellisen tutkimuksen rahoitusaseman kohentuminen

Erityisryhmien liikunta

- Toimialan toimintaedellytysten turvaaminen
- Mielekäs ja toimiva soveltavan liikunnan toimintaorganisaatio ja liikunnan toimialan yhteistyö sosiaali- ja terveys- sekä koulutoimen kanssa
- Kehittyvä tietotaito alan ammattilaisilla ja jatkuva yhteistyö alan oppilaitosten sekä kuntien ja järjestöjen kesken
- Liikuntaesteettömyyden edistäminen liikuntapaikkarakentamisessa

Kansainvälinen toiminta

- Vaikuttaminen kansainväliseen liikuntapolitiikkaan
- Kansainvälisten toimintojen sisällöllinen ja maantieteellinen fokusointi
- Suomalaisten asiantuntijoiden tukeminen heidän pyrkiessään kansainvälisiin sihteeristö-, luottamus- ym. tehtäviin
- Kansainvälisten sitoumusten kansallisen toimeenpanon kehittäminen
- Tiedonkulun parantaminen ja informaatiomateriaalin kehittäminen

Liikuntayksikön strategiset kärkihankkeet ovat niitä pitkän aikavälin kohdennettuja tavoitteita ja toimenpiteitä, joita toteuttamalla se varmistaa toimintansa ja toimialansa elinvoimaisen tulevaisuuden.

- Liikunnan kansalaistoiminnan elinvoimaisuus muuttuvassa toimintaympäristössä
- Lasten ja nuorten eettisesti ja kasvatuksellisesti kestävä liikunta
- Aikuisväestön ja ikääntyvien terveyden sekä työ- ja toimintakyvyn edistäminen liikunnan avulla
- Huippu-urheilun eettisen perustan vahvistaminen ja huippu-urheilujärjestelmän kehittäminen

Kansainvälinen yhteistyö osaamisen ja tietotaidon välittäjänä tukee strategisten kärkihankkeiden toteutumista.

Toimintaympäristön muutokset

Ulkopolitiittisia tavoitteita ovat mm. Suomen turvallisuuden ja kansainvälisen vaikutusvallan vahvistaminen sekä Suomen etujen edistäminen syvenevän yhteistyön maailmassa. Tavoitteidensa saavuttamiseksi Suomi edistää demokratian, ihmisoikeuksien kunnioittamisen, oikeusvaltion periaatteiden ja tasa-arvon toteutumista.

Hallituksen linjausten mukaisesti Suomi on vahvistanut suhteitaan erityisesti Venäjän, Pohjoismaiden ja Baltian maiden kanssa. Kehitysyhteistyöpolitiikan pyrkimyksenä on vahvistaa kehitysmaiden valmiuksia konfliktien ehkäisemiseksi ja hyvinvoinnin ja turvallisuuden parantamiseksi.

EU:n ulkopolitiikan pohjoinen ulottuvuus lyö leimansa lähialueyhteistyöhön ja erityisesti Venäjän kanssa tehtävään yhteistyöhön. Pohjoisen ulottuvuuden vahvistamista yhteisötasolla tukee uuden ohjelman aikaansaaminen vuosille 2004-2006. Suomi on korostanut rajat ylittävän yhteistyön, ympäristön, luonnonvarojen kestäväen käytön, informaatioyhteiskunnan sekä sosiaali- ja terveyssektorien kumppanuusohjelman merkitystä.

Euroopan unioni

Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi vuonna 1995. Suomen jäsenyyksikaudella EU:n toimintaa ovat leimanneet tuleva laajentuminen ja siihen liittyvät institutionaaliset muutostarpeet, talous- ja rahaliiton toteuttaminen, sisämarkkinoita tukevien politiikkalohkojen kehittämistarpeet sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja oikeus- ja sisäasioiden aloilla tapahtuvan hallitusten välisen yhteistyön merkityksen korostuminen. Suomen seuraavan puheenjohtajuuskauden (loppuvuosi 2006) haasteita ovat mm. unionin ulkosuhdetoiminnan vahvistaminen sekä neuvottelut laajentuneen unionin rahoituskehiksestä.

Yhteisöllä ei ole sektorikohtaista toimivaltaa liikunnan ja urheilun alalla. Sisämarkkinoita koskeva lainsäädäntö vaikuttaa urheiluun silloin kun sitä tarkastellaan taloudellisena toimintana, erityisesti koskien palveluiden, pääomien ja henkilöiden vapaata liikkuvuutta. Yhteisölainsäädäntö ei kuitenkaan ota kantaa urheilun ei-taloudellisiin, yleishyödyllisiin näkökohtiin.

Amsterdamin sopimusta valmistelleen hallitusten välisen konferenssin yhteydessä (1996) Suomi katsoi voivansa tukea "mahdollista esitystä rajoitetusta toimivallasta, jonka yleisenä tavoitteena on liikunnan edistäminen sekä jäsenvaltioiden välisen yhteistyön kehittäminen liikunta-alalla". Rajoitetulla toimivallalla tarkoitettiin urheilun edistämistä

jäsenvaltioissa subsidiariteettiperiaatetta kunnioittaen sekä urheiluyhteistyön edistämistä jäsenvaltioiden kesken, kolmansien maiden ja urheilun alalla toimivaltaisten järjestöjen (erityisesti Euroopan neuvoston) kanssa sekä urheiluun liittyvien näkökohtien huomioonottamista perussopimusten muiden määräysten mukaisessa toiminnassa. Perussopimukseen liitettiin vuonna 1997 urheilua koskeva julistus, joka ei ole juridisesti sitova. Kesällä 1998 EY-tuomioistuin totesi oikeusperustan olevan yhteisön rahoituksen välttämätön ehto. Päätöksen seurauksena urheilun tuki- ja rahoitusohjelma Eurathlon lakkautettiin. Urheilu voi kuitenkin saada tukea yhteisön toimivaltaisten sektorien ohjelmien kautta edellyttäen että liikunnan ja urheilun katsotaan edistävän näiden ohjelmien tavoitteita.

Nizzan Eurooppa-neuvoston päätelmiin joulukuussa 2000 liitettiin komission ja jäsenvaltioiden yhteistyössä laatima julkilausuma "Yhteisten politiikkojen täytäntöönpanossa huomioon otettavista eurooppalaisen urheilun erityispiirteistä ja sen yhteiskunnallisesta merkityksestä". Julkilausuma kuvastaa Eurooppa-neuvoston poliittista tahtoa ja antaa suuntaa urheilua koskeville yhteisön ja jäsenvaltioiden toimille.

Nizzan Eurooppa-neuvosto hyväksyi myös julistuksen Euroopan unionin tulevaisuudesta. Se johti Euroopan unionin perussopimusten kokonaisvaltaiseen uudistusprosessiin. Uudistusten taustalla ovat unionin rooliin uudenlaisessa turvallisuusympäristössä ja globalisoituvassa maailmantaloudessa liittyvät odotukset. Keskeisiä tavoitteita ovat perussopimusten yksinkertaistaminen ja selkiyttäminen, toimivallan jaon yksinkertaistaminen ja selkiyttäminen, Nizzassa julkaistun perusoikeusasiakirjan oikeudellinen asema sekä kansallisten parlamenttien rooli EU-rakenteissa.

Eurooppa-neuvoston hyväksymän Laekenin julistuksen (2001) perusteella kutsuttiin koolle laajajohjainen valmistelukunta (konventti) tehtävänäään valmistella vuoden 2004 hallitusten väliselle konferenssille esitystä siitä, kuinka tulevaisuutta koskevat haasteet tulisi ratkaista. Valmistelukuntaan kuuluu jäsenvaltioiden, kansallisten parlamenttien, komission ja Euroopan parlamentin edustajia.

Keskustelu yhteisön toimivallasta liikunnan ja urheilun alalla on ajankohtaistunut konventin työskentelyn myötä. Toimivaltakeskustelua on leimannut huoli eurooppalaisen urheilun yhteiskunnallisten tehtävien, merkityksen ja rakenteiden säilymisestä kaupallistumiskehityksestä huolimatta ja niiden huomioonottamisesta yhteisölainsäädännössä. On katsottu, että urheilun asemaa yhteisössä on mahdollista edistää joko sisällyttämällä urheilu perussopimukseen tai ottamalla huomioon urheilun erityispiirteet ja yhteiskunnalliset tehtävät nykyisen yhteisölainsäädännön puitteissa.

Valmistelukunnan puheenjohtajiston ehdotuksen mukaisesti perussopimuksessa määritellään unionin toimivaltakategoriat (yksinomainen, jaettu, tukialat) ja niihin kuuluvat politiikkasektorit. Urheilun on katsottu kuuluvan tukialoihin. Toimivaltakeskustelun toistaiseksi avoimia, mutta sitäkin perusluonteisempia kysymyksiä on, mitä toimivallan tulisi sisältää ja mitä sillä halutaan saavuttaa.

Globalisaatio

Globalisaatio eli ”maapalloistuminen” on tuonut mukanaan mahdollisuuksia, jotka ovat edistäneet Suomen kansainvälisen kilpailukykyyn kasvua. Samalla globalisaatio on tarkoittanut nopeiden muutosten ja epävarmuuden aikaa.

Globalisaatiokysymyksissä Euroopan unioni on Suomen ensisijainen viitekehys. Unionin ulkosuhdetoiminnan vaikuttavuuden lisääminen edellyttää EU:lta määrätietoista ja johdonmukaista toimintaa ja asianmukaista jäsenvaltioiden kantojen koordinoitua kansainvälisissä järjestöissä.

Globalisaation vaikutukset näkyvät kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Taloudellisen ja kaupallisen yhteistyön tiivistyminen ja näiden alojen päätöksenteon ulottuminen koskemaan alueita, joilla on taloudellinen tai kaupallinen ulottuvuus, mutta joiden arvot ja toiminta perustuvat pääasiassa ei-taloudellisiin näkökohtiin, esim. koulutus, tiede, kasvatusta ja kulttuuri, nostaa esiin uudenlaisia kysymyksiä: millaisten periaatteiden ja arvojen mukaisesti näitä sektoreita kehitetään, miten toisinaan ristiriitaiset vaatimukset sovitetaan yhteen ja miten eri politiikkalohkojen välinen työnjako hoidetaan.

Palvelukauppaa koskeva GATS-sopimus (General Agreement on Trade in Services) laajensi monenkeskisen kauppapolitiikan säännöt ja periaatteet koskemaan myös palvelukauppaa. Tämä johti tilanteeseen, jossa tietyille palvelusektorille voi kohdistua paitsi sektorin omista lähtökohdista nousevaa sääntelyä, niin myös kauppapolitiikan periaatteista nousevaa sääntelyä. Liikuntapalvelut ovat yksi GATS-palveluluokituksen mukainen palveluluokka. Suomi teki edellisen laajan maailmankaupan vapauttamiskierroksen (Uruguayin kierros) kuluessa ns. täydet sitoumukset liikuntapalveluiden osalta, eli sitoutui päättämään myös muiden WTO:n jäsenmaiden liikuntapalvelujen tarjoajat omille markkinoilleen ja kohtelemaan niitä samoin kuin kotimaisia palveluntarjoajia.

Uusi-Seelanti on esittänyt meneillään olevan WTO:n ns. Dohan kehityskierroksen yhteydessä, että liikunta-alan neuvotteluissa laajennettaisiin liikuntapalvelujen määritelmää siten, että niihin sisällytettäisiin myös urheilijoiden, valmentajien ja tuomarien tuottamat palvelut, liikunnan alan ammatinharjoittajien koulutus-, liikuntahallinto-, agentti- ja testauspalvelut jne. Vain kaksi maata on esittänyt EU:lle varsinaisia liikuntapalveluja koskevia liberalisointipyyntöjä neuvotteluissa. Molemmat liittyvät palveluluokituksen kateeseen.

Taloudellisen integroitumisen rinnalla globaaleja muutosvoimia ovat kulttuurien sisäinen ja niiden välinen vuorovaikutus, konfliktit niihin liittyvine väestömuutoksineen, teknologian kehitys, kansainvälinen yhteistoiminta ja turvallisuus sekä kestävä ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kehitys.

Kansainvälinen vuorovaikutus tuo kansalliseen kulttuuriin ulkoisia vaikutteita. Ne leviävät nopeasti ja laajalle uuden viestintäteknologian ansiosta. Kansainvälinen kanssakäyminen tuo kansalliseen kulttuuriin rikkautta ja monimuotoisuutta.

Kulttuureilla on paikallinen juuristonsa ja sen mukainen pysyvyys, vaikka globalisaatio johtaisikin kulttuuriperintöjen sekoittumiseen ja uusien sisältöjen syntyyn. Yhteiskunnan kehityksen monikerroksisuutta kuvaa se, että yhtä aikaa globalisoitumisen kanssa paikallisuuden merkitys korostuu. Kulttuurista identiteettiä korostavien suuntausten voimistuminen voidaan nähdä globalisaation liikkuvuutta korostavien piirteiden vastavoimana.

Hallitusten välisen yhteistyön rakenteet

Kahdenvälinen yhteistyö

Mandaatti

- kulttuurisopimukset tai vastaavat järjestelyt n. 40 valtion kanssa
- edellisiin perustuvat liikunnan omat yhteistyöohjelmat (Ranska, Saksa, Unkari, Venäjä, Viro)

Toiminnan yleiset tavoitteet

- ohjelmamaiden kulttuurien sekä hyvien käytäntöjen tunnetuksi tekeminen
- edellytysten luominen järjestöjen ja laitosten väliselle suoralle yhteistyölle

Toiminta liikunnan alalla

- vuosittain on toteutettu 15-20 liikunta-alan vaihtoa, joihin kuhunkin on osallistunut 2-3 asiantuntijaa.
- yhteistyöalueita mm. liikuntapaikkarakentaminen, koulutus, erityisryhmien liikunta, lapset ja nuoret, lainsäädäntö ja hallinto, työllisyys, urheilun etiikka: tasa-arvo, suvaitsevaisuus, antidoping, yleisöväkivallan torjunta.

Pohjoismainen yhteistyö

Mandaatti

- Helsingin sopimus 1962
- Pohjoismainen kulttuurisopimus 1971
- De nordiske regeringers samarbejde på idraetsområdet –asiakirja 1994 (uusi allekirjoitettaneen v. 2003)

Rakenne

- Pohjoismainen ministerineuvosto (PMN)
- virkamieskomiteat
- liikuntavirkamiesten ja liikuntajärjestöjen edustajien yhteiskokoukset
- liikuntapaikkakonferenssi
- tarvittaessa ministerikokous

Toiminnan yleiset tavoitteet

- pohjoismaisen koulutus- ja tutkimusyhteistyön sekä kulttuuritoiminnan tehostaminen
- edellytysten luominen toimivalle yhteistyölle Pohjoismaiden välillä
- PMN:n vuonna 2001 hyväksymän Uuden pohjoismaisen päiväjärjestyksen tavoitteet:
 - teknologian kehitys, tietoyhteiskunta ja pohjoismainen huippututkimus
 - hyvinvointi ja pohjoismaalaisten oikeudet ja mahdollisuudet asua, työskennellä ja opiskella muissa Pohjoismaissa
 - väestö- ja siirtolaisuuskysymykset
 - Pohjolan sisämarkkinat ja yhteistyö rajaesteiden poistamiseksi
 - ympäristö ja kestävä kehitys

Toiminta liikunnan alalla

- pohjoismaisen liikunnan mallin vahvistaminen
- aktiivinen osallistuminen kansainvälisen liikuntapolitiikan kehittämiseen

Lähialueyhteistyö

Mandaatti

- lähialueministerivaliokunnan strategia 2000
- EU:n poliittiset linjaukset

Rakenne

- kahdenvälinen tai monenkeskinen yhteistyö pohjoismaisten tai muiden toimijoiden kanssa EU-ohjelmien puitteissa tai kansainvälisten rahoituslaitosten tuella

Toiminnan yleiset tavoitteet

- yleisen turvallisuuden lisääminen
- demokratian, oikeusvaltioperiaatteen, kansalaisyhteiskunnan, markkinatalouden ja toimivan hallinnon edistäminen (lainsäädännön, hallinnon ja infrastruktuurin kehittäminen)
- Baltian maiden EU-jäsenyysvalmistelujen tukeminen
- suomalaisten ja kohdemaiden kansalaisjärjestöjen yhteistyön tukeminen
- alue- ja paikallistason toimijoiden välisen raja-alueyhteistyön kehittäminen

Toiminta liikunnan alalla

- suomalaisten ja kohdemaiden kansalaisjärjestöjen yhteistyö
- alue- ja paikallistason toimijoiden välinen raja-alueyhteistyö

Euroopan neuvosto

Mandaatti

- Euroopan neuvoston perustamissopimus 1949
- Dopingin vastainen yleissopimus 1990
- Eurooppalainen yleissopimus katsojien väkivallasta ja epäsopivasta käyttäytymisestä urheilutilaisuuksissa ja erityisesti jalkapallo-otteluissa 1985
- jäsenmaita sitovat sopimukset ja jäsenmaiden politiikkaa ohjaavat suositukset

Rakenne

- ministerikomitea ja sen alaiset komiteat (urheilun johtokomitea CDDS, dopingin vastaisen yleissopimuksen valvontaryhmä T-DO, yleisöväkivaltakomitea T-RV)
- parlamentaarinen yleiskokous
- paikallis- ja aluehallinnon kongressi
- Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
- asiantuntijatyöryhmät, joissa kansalaisjärjestöt ovat edustettuina

Toiminnan yleiset tavoitteet

- suojella ja edistää jäsenmaiden yhteisiä ihanteita ja periaatteita (ihmisoikeudet, moniarvoinen demokratia, eurooppalainen kulttuuri-identiteetti)
- etsiä ratkaisuja mm. vähemmistökysymyksiin, muukalaisvihaan, suvaitsemattomuuteen ja ympäristöongelmiin
- edistää jäsenmaiden yhtenäisyyttä kehittämällä poliittista kumppanuutta uusien eurooppalaisten demokratioiden kanssa avustamalla niitä poliittisissa, lainsäädännöllisissä ja perustuslaillisissa reformeissa
- yhteistyö Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön ETYJ:n, YK:n ja EU:n kanssa

Toiminta liikunnan alalla

- normien ja standardien kehittäminen
- uusien jäsenvaltioiden hallinnon uudistusta tukevat ohjelmat
- seminaarit, kehitysprojektit, konsultatiiviset vierailut

UNESCO

Mandaatti

- UNESCO:n peruskirja 1946
- International Charter for Physical Education and Sport 1978
- jäsenmaita sitovat sopimukset ja jäsenmaiden politiikkaa ohjaavat suositukset

Rakenne

- ministerikonferenssit
- komiteat (Liikuntakasvatuksen ja urheilun hallitustenvälinen komitea CIGEPS)
- asiantuntijakokoukset
- kansalliset toimikunnat

Toiminnan yleiset tavoitteet

- myötävaikuttaa rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen edistämällä kansojen välistä yhteistyötä kasvatuksen, tieteen ja kulttuurin avulla

Toiminta liikunnan alalla

- sopimukset, suositukset
- liikuntakasvatus
- ennaltaehkäisevä valistus - ja koulutustoiminta
- antidopingtyö

Maailman kauppajärjestö WTO

Mandaatti

- WTO:n perustamissopimus 1995
- General Agreement on Trade in Services (GATS) 1995

Rakenne

- ministerikonferenssi
- yleinen neuvosto
- 3 alakohtaista neuvostoa: tavarat, henkinen omaisuus, palvelut
- neuvostojen alaiset komiteat

Toiminnan yleiset tavoitteet

- kaupan vapauttaminen ja sitä koskevien neuvottelujen foorumina toimiminen
- WTO:n puitteissa solmittujen sopimusten hallinnointi
- kauppaa koskevien riitatapausten ja erimielisyyksien käsittely
- kehitysmaiden kytkeminen kansainväliseen kauppajärjestelmään

Toiminta liikunnan alalla

- sektoriokohtaiset neuvottelut palveluja koskevan kaupan vapauttamisesta ja kauppapoliittisten sääntöjen kehittäminen mm. kansallista sääntelyä ja valtioneuvostoa koskien

Euroopan unioni

Mandaatti

- perussopimukset

Rakenne

- komissio
- neuvosto

- parlamentti
- tuomioistuin
- talous- ja sosiaalikomitea
- alueiden komitea
- tilintarkastustuomioistuin
- keskuspankki
- erillisvirastot

Toiminnan yleiset tavoitteet

- sisämarkkinoiden toimivuus: neljän vapauden periaatteet, talous- ja rahaliitto, sisäiset politiikat
- yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka
- yhteistyö oikeus- ja sisäasioissa

Toiminta liikunnan alalla

- ei sektorikohtaista toimivaltaa
- epäviralliset ministerikokoukset
- toimialajohtajien kokoukset (Sports Directors)
- liikunnan erityispiirteet ja nykyinen lainsäädäntö (vapaa liikkuvuus, kilpailusäännöt): liikuntaan liittyvät taloudelliset näkökohdat ja yhteiskunnallinen merkitys
- liikunta sisäisten politiikkojen (koulutus, työllisyys, ympäristö, nuoriso, sosiaalipolitiikka, kansanterveys, media) ohjelmia tukevana tekijänä

Maailman antidopingtoimisto WADA

Mandaatti

- perustamisasiakirja 1999
- Maailman antidopingsäännöstö 2003

Rakenne

- hallintoneuvosto
- hallitus
- asiantuntijatyöryhmät

Tavoitteet

- dopinginvastaisen työn maailmanlaajuinen koordinointi
- puhtaan urheilun eettisten periaatteiden vahvistaminen
- urheilijoiden terveyden suojelu

Toiminta

- kilpailutilanteiden ulkopuolinen testaustoiminta
- Maailman antidopingsäännöstön ylläpito ja muutokset
- dopinginvastaisen tutkimusyhteistyön koordinointi ja edistäminen
- ennaltaehkäisevä koulutus- ja valistustoiminta
- projektitoiminta

International Intergovernmental Consultative Group on Anti-Doping in Sports (IICGADS)

Mandaatti

- epävirallinen hallitustenvälinen globaali foorumi (aloitti toimintansa 1999 Sydneyn antidopingkokouksen yhteydessä)

Rakenne

- IICGADS-kokoukset
- työryhmät

Tavoitteet

- maailman hallitusten kannanmuodostuksen koordinointi erit. WADA:an liittyvissä kysymyksissä

International Anti-Doping Arrangement IADA

Mandaatti

- IADA Arrangement 2001-2006

Rakenne

- johtoryhmä
- työryhmät
- sihteeristö

Tavoitteet

- antidopingtoiminnan maailmanlaajuinen harmonisointi yhteistyössä WADA:n kanssa
- kansallisten antidopingtoimintojen ja -ohjelmien kehityksen tukeminen

Liikunnan kansainvälisen yhteistyön arviointia

Kahdenvälinen yhteistyö

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen (ETYK) päätösasiakirja vuonna 1975 suositti kahdenvälisten kulttuurisopimusten solmimista vapaan tiedonkulun ja ihmisten välisen yhteyksien edistämiseksi. Seurauksena oli Suomen kulttuurisopimusverkoston nopea laajeneminen. Kulttuurisopimusjärjestelyihin sisältynyt valtiojohtoisuus alkoi väistyä vapaan tiedonvälityksen ja kansalaisyhteyksien tieltä.

Ulkoasiainministeriö vastaa kulttuurisopimusten ulkopoliittisesta priorisoinnista ja sopimusoikeudellisista toimenpiteistä, opetusministeriö sopimusten sisällöstä ja sopimukseen perustuvien 3-4-vuotisten kausiohjelmien toimeenpanosta.

Valtionhallinnon perinteinen rooli yhteistyön esteiden poistajana ja yleisten edellytysten luojana järjestöjen ja laitosten väliselle yhteistyölle on nykyisessä toimintaympäristössä varsin rajallinen ja koskee ensisijassa uusia avauksia meille kaukaisempien kulttuurien kanssa.

Opetusministeriö on eräiden sopimusmaiden kanssa siirtynyt käytäntöön, jossa sopimuksen toteuttamisohjelma on voimassa ”toistaiseksi”. Neuvottelut käydään tarvittaessa. Yhteistyössä ja tietojenvaihdossa hyödynnetään informaatioteknologian suomia mahdollisuuksia.

Toimintaympäristön muutokset eivät välttämättä vähennä kahdenvälisen vaihdon merkitystä, vaan ne antavat mahdollisuuden käyttää vaihtoa entistä harkitummin ja kohdenneummin palvelemaan liikuntayksikön strategian ja suomalaisen liikuntaelämän tavoitteita ja siten edistävät Suomen osallistumista kansainväliseen liikuntapolitiikkaan.

Eräiden muodollisesti voimassa olevien, mutta toimimattomien liikunta-alan ohjelmien suhteen on syytä tapauskohtaisesti harkita, kannattaako voimavaroja käyttää ohjelman uusimiseen vai toteutetaanko mahdolliset satunnaiset vaihdot kulttuurivaihto-ohjelmaan sisältyvän liikuntayhteistyötä koskevan artiklan perusteella.

Kulttuurisopimusjärjestelmä on sinänsä varsin edullinen toiminnan kuluja jakautuessa sopimusmaiden kesken. Vaihdon vaikuttavuutta esim. Suomen liikuntaelämän kannalta ei ole systemaattisesti arvioitu. Pääsääntöisesti voi todeta, että asiantuntijavaihtoihin osallis-

tuneet virkamiehet, läänien, liikuntajärjestöjen ja –laitosten edustajat ovat kokeneet vaihdon oman toimialansa kehittämisen kannalta mielekkääksi.

Kahdenvälisen liikunta-alan yhteistyön haasteita on yhteistyön ylläpito ja kehittäminen Venäjän kanssa. Opetusministeriön Venäjä-toimintaohjelman 2003-2007 mukaisesti yhteistyön lähtökohtana on korkea laatu, mitä liikuntayhteistyön osalta arvioidaan kulttuurisen merkityksen ja hankkeiden kansalaisyhteiskunnan kehittämistä koskevien vaikutusten perusteella. Opetusministeriön hallinnonalalla toimenpiteet kohdistuvat ensisijaisesti Luoteis-Venäjään.

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismaiden ministerineuvosto (PMN) perustettiin vuonna 1971 hallitusten väliseksi yhteistyöelimeksi. Kaikkien Pohjoismaiden liittyttyä ETA-sopimukseen päätettiin pohjoismaisessa yhteistyössä keskittyä aloihin, joilla Pohjoismailla on erityisiä yhteisiä etuja ajettavanaan, kuten kulttuuriin, tutkimukseen ja koulutukseen.

Suomi toimi vuonna 2001 Pohjoismaiden hallitustenvälisen yhteistyön puheenjohtajana. Puheenjohtajuusohjelma korosti pohjoismaisen yhteistyön merkitystä Suomelle Euroopan unionin ohella tärkeimpänä poliittisena viitekehyksenä. Muita painopistealueita olivat lähialueyhteistyö, Pohjoisen ulottuvuuden politiikka sekä suhteet kansalaisyhteisöihin.

Huolimatta siitä, että kaikki Pohjoismaat eivät ole EU:n jäseniä, ne harjoittavat epävirallista yhteistyötä EU-kysymyksissä tavoitteenaan Pohjoismaiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen yhteisillä intressialueilla, kuten tiedonvaihdossa, yhteisöläinsäädännössä ja direktiivien yhdenmukaisessa soveltamisessa Pohjoismaissa.

PMN:n rakenteissa liikunnalla ei ole virallista asemaa. Sen budjetissa on kuitenkin pohjoismaista liikuntayhteistyötä varten määräraha, jolla edistetään ns. Pohjolan reuna-alueiden (Grönlanti, Islanti, Färsaaret) yhteistyötä muiden Pohjoismaiden kanssa sekä tuetaan saamelaisalueiden liikuntatoimintaa ja pohjoismaista koululiikuntayhteistyötä.

Osana pohjoismaista yhteistyötä harjoitetaan yhteistyötä Baltian maiden kanssa. Pohjoismaiden ja Baltian välisessä yhteistyössä ollaan luopumassa näkemyksestä, että toisaalta Pohjoismaat, toisaalta Baltian maat muodostavat oman kokonaisuutensa ja että nämä kokonaisuudet ovat yhteistyössä keskenään. Yhteistyötä tarkastellaan kahdeksan maan välillä tapahtuvana joko monenkeskisenä tai kahdenvälisenä yhteistyönä. Työmenetelmien uudistaminen vastaamaan paremmin näiden kahdeksan maan tarpeita on parhaillaan käynnissä. Tanska valmistelee ehdotusta yhteistyömuotojen kehittämiseksi.

Suomen EU-jäsenyys ei ole vähentänyt pohjoismaisen yhteistyön tarvetta, vaan antanut pohjoismaiselle yhteistyölle uusia sisältöjä. Pohjoismaisen liikuntapolitiikan yhteinen arvopohja, samankaltaiset rakenteet ja yhteiset intressit luovat puitteet yhteistyölle niin EU:ssa kuin eri kansainvälisissä järjestöissäkin.

Lähialueyhteistyö

Lähialueyhteistyötä toteutetaan EU:n poliittisen linjauksen määrittelemällä pohjoisen ulottuvuuden alueella (erityisesti Luoteis-Venäjällä ja Kaliningradissa, Virossa, Latviassa, Liettuassa sekä hankekohtaisesti IVY- ja KIE-maissa) lähialueministerivaliokunnan keväällä 2000 hyväksymän strategian mukaisesti.

Lähialueyhteistyön keskeisenä tavoitteena on tukea Suomen kahdenvälisiä suhteita yhteistyömaihin ja siten vaikuttaa yleiseen turvallisuuteen, edistää Venäjän integroimista kiinteämmin eurooppalaiseen vuorovaikutussuhteeseen ja tukea demokratian, oikeusvaltioperiaatteen, kansalaisyhteiskunnan, markkinatalouden ja toimivan hallinnon toteutumista lähialueilla. Pyrkimyksenä on tukea yhteistyömaiden ja alueiden poliittista ja taloudellista muutosprosessia ja kehittää niiden lainsäädäntöä, hallintoa ja infrastruktuuria.

Lähialueyhteistyöstä on 1990-luvulla tullut tärkeä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Baltian maiden nopean yhteiskunnallisen muutosprosessin seurauksena ne ovat integroitumassa osaksi eurooppalaisia yhteistyörakenteita. Sen sijaan kehitys Venäjällä, sen taloudellisen ja sosiaalisen muutoksen hidaskäynninen, on edellyttänyt lähialueyhteistyön kohdentamista alueelle.

Liikunnan alan lähialueyhteistyötä toteuttavat käytännössä läänit sekä liikuntajärjestöt. Opetusministeriö ohjaa läänien lähialueyhteistyötä niiden kanssa käytävien tulosneuvottelujen pohjalta. Ministeriö on korostanut kansalaistoiminta-aspektia sekä liikunnan kansanterveyttä edistävien vaikutusten huomioonottamista. Ottaen huomioon mm. Venäjäyhteistyölle asetetut tavoitteet ja toisaalta opetusministeriön rajalliset taloudelliset ja henkilöresurssit, on tärkeää tukea jatkossakin kansalaisjärjestöjen alue- ja paikallistason toimia kansalaisyhteiskunnan kehittämiseksi Suomen lähialueilla. Pohjoisen ulottuvuuden edistäminen osana EU:n politiikkoja on keskeinen väline, jolla lähialueiden myönteistä kehitystä voidaan tukea.

Euroopan neuvosto

Suomen liittyessä Euroopan neuvoston (EN) jäseneksi vuonna 1989 Keski- ja Itä-Euroopan uudet demokratiat olivat syntyneissä, mikä merkitsi uuden kauden alkua Euroopan neuvoston historiassa. 1980-luvun lopulla EN käynnisti laajamittaisia avustus- ja yhteistyöohjelmia uusien jäsenmaiden perustuslaillisten, lainsäädännöllisten ja oikeudellisten uudistusten tukemiseksi ja moniarvoisen demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen edistämiseksi.

Wienin huippukokous 1993 omaksui EN:n uudeksi peruskäsitteeksi demokraattisen turvallisuuden, jonka edistämiseksi huippukokous päätti laatia kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puitesopimuksen sekä käynnistää laajoja rasismien, muukalaisvihan, antisemitismien ja suvaitsemattomuuden vastaisia toimintaohjelmia. Rasismien ja suvaitsemattomuuden vastaiset toimet on sisällytetty miltei kaikkeen EN:n toimintaan.

EN:n toinen huippukokous Strasbourgissa 1997 hyväksyi lähes koko maantieteellisen Euroopan kattavan toimintasuunnitelman, jonka keskeisiä elementtejä olivat demokratia ja ihmisoikeudet, sosiaalinen koheesio, kansalaisten turvallisuus, demokraattiset arvot ja kulttuurinen monimuotoisuus.

Euroopan neuvoston toiminnan arvopohja ja suuntaviivat tukevat Suomenkin ulkopoliittikalleen asettamia tavoitteita. Suomi on korostanut Euroopan neuvoston merkitystä sen perinteisillä vahvuusalueilla, kuten ihmisoikeus- ja demokratiakysymyksissä.

Euroopan neuvoston urheilutoimintaa ohjaa kaksi yleissopimusta eli konventiota: dopingin vastainen yleissopimus (1990) sekä Eurooppalainen yleissopimus katsojien väkivaltaista ja epäsovivasta käyttäytymisestä urheilutilaisuuksissa ja erityisesti jalkapallootteluissa (1985). Euroopan neuvosto pyrkii tavoitteidensa mukaisesti edistämään kaikkien väestöryhmien liikuntaa ensisijassa kasvatuksellisista ja kansanterveydellisistä syistä. Urheilutoimintaa ohjaavat urheilun eettiset säännöt.

Liikunnan alalla Euroopan neuvosto on toistaiseksi ainoa toimivaltainen foorumi eurooppalaiselle hallitustenväliselle yhteistyölle. Se on jo riittävä peruste osallistua Euroopan neuvoston toimintaan. Opetusministeriön EN-koordinaatiosta vastaava Kansainvälisten asiain sihteeristö on yhdessä kaikkien hallinnonalan johtokomiteaedustajien kanssa pyrkinyt määrätietoisesti kehittämään yhä strategisempaa otetta ministeriön osallistumiselle EN:ssa tehtävään työhön. Tavoitteena on luoda yhteinen näkemys OPM:n strategisista painopisteistä suhteessa Euroopan neuvostoon ja suunnata resursseja tehokkaasti sovittujen painopisteiden suuntaan.

Euroopan integraation syventyminen ja EU:n laajentuminen heijastuvat myös Euroopan neuvoston toimintaan. Euroopan neuvoston yleiseurooppalaisuus ja toiminnan arvopohja ovat tärkeitä elementtejä pohdittaessa järjestön tuomaa lisäarvoa EU:n laajentuessa. EU:n ja EN:n yhteistyöhankkeet antavat osaltaan viitteitä siitä, miten niiden toiminta voi tulevaisuudessa olla toisiaan täydentävää.

UNESCO

Liikuntakasvatus ja urheilu ovat kuuluneet YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön UNESCO:n ohjelmaan vuodesta 1952. UNESCO:n urheilun ja liikuntakasvatuksen hallitustenvälinen komitea CIGEPS perustettiin vuonna 1978. CIGEPS:n tehtävänä on UNESCO:n strategian ja ohjelmatoimintojen suunnittelu ja toteutus liikuntakasvatuksen ja urheilun alalla sekä mm. ministerikonferenssien suositusten toimeenpano.

Joulukuussa 1999 järjestetty UNESCO:n urheiluministerikonferenssi (MINEPS III) nosti järjestön liikuntapoliittisina painoituksina esiin liikuntakasvatuksen ja urheilun jokaisen oikeutena, liikunnan ja urheilun merkityksen ihmisten ja kansojen välisen yhteisymmärryksen luojana, sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen tukena, anti-dopingtyön sekä UNESCO:n aseman vahvistamisen liikuntasektorilla.

UNESCO:n ohjelmassa liikunnalla on ollut marginaalinen asema. Jopa sen poistamista järjestön ohjelmasta on harkittu. On kuitenkin merkkejä siitä, että UNESCO olisi nostamassa profiiliaan liikuntasektorilla. Se on ainoa järjestö, joka tarjoaa puitteet maailmanlaajuisten hallitustenvälisten sopimusten valmistelulle (esim. globaali antidopingkonventio). UNESCO:n merkityksen mahdollisesti vahvistuessa on tärkeää, että Suomi vähintäänkin seuraa aktiivisesti tilanteen kehitystä ja että Suomella on valmiudet osallistua UNESCO:n piirissä tehtävien laajakantoisten hankkeiden valmisteluun.

Antidopingyhteistyö

Marraskuussa 1999 perustettu ja 1.1.2000 toimintansa aloittanut Maailman antidopingtoimisto WADA on urheiluliikkeen ja maailman hallitusten yhteinen hanke. Osapuolet ovat tasapuolisesti edustettuina WADA:n hallinnossa ja jakavat rahoitusvastuun. Juridiselta statukseltaan Montréalissa sijaitseva WADA on yksityinen sveitsiläinen säätiö. Erittäin Euroopan hallitukset ovat vaatineet WADA:n muuttamista kansainväliseksi järjestöksi mm. WADA:n rahoitukseen liittyvien kysymysten pysyväksi ratkaisemiseksi.

Suomi on toiminut näkyvästi WADA:n hallinnossa ja toimiston kehittämiseen tähdänneissä hankkeissa. Suomi on edustanut Euroopan maita WADA:n hallituksessa ja EU-maiden toisena edustajana WADA:n hallintoneuvostossa. Suomella on ollut myös kattava

edustus WADA:n asiantuntijatyöryhmissä. Toimiston perustamisesta lähtien sen pääsihteerinä, sittemmin toimitusjohtajana on toiminut suomalainen.

WADA:n historian mittavin saavutus on maaliskuussa 2003 valmistunut antidopingsäännöstö (the World Anti-Doping Code), yleismaailmallinen asiakirja, johon urheilun antidopingtyö perustuu. Se on osa laajaa maailman antidopingohjelmaa. Säännösten tarkoituksena on edistää dopinginvastaisia toimia yhdenmukaistamalla maailmanlaajuisesti antidopingtyön peruselementit. Lähitulevaisuuden haasteita on antidopingsäännösten toimeenpano, josta ensisijaisesti vastaavat kansalliset antidopingorganisaatiot ja urheilujärjestöt. Tavoitteena on, että nämä olisivat allekirjoittaneet antidopingsäännösten Ateenan olympialaisiin 2004 mennessä.

Maailman hallitukset sitoutuvat tukemaan WADA:n toimintaa ja edistämään antidopingsäännösten toimeenpanoa allekirjoittamalla poliittis-moraalisen asiakirjan Copenhagen Declaration on Anti-Doping in Sport. Se on ensimmäinen vaihe prosessissa, joka tähtää juridisesti sitovan maailmanlaajuisen antidopingkonvention aikaansaamiseen.

Maaliskuun 2003 alussa Kööpenhaminassa järjestetty Maailman antidopingkonferenssi ilmaisi voimakkaan tukensa WADA:n tähänastiselle työlle. Antidopingsäännöstöä tukevan deklaraation allekirjoitti 50 hallitusta ja 23 ilmoitti allekirjoittavansa sen lähitulevaisuudessa. Myös niille maille, jotka eivät olleet edustettuina konferenssissa, on tarjottu mahdollisuutta liittyä allekirjoittajiin ja tähän mennessä n. 40 hallitusta on antanut myönteisen vastauksen. Hallitusten pyrkimyksenä on valmistella kansainvälinen konventio Torinon olympialaisiin 2006 mennessä.

International Intergovernmental Consultative Group on Anti-Doping in Sports IICGADS on ratkaisevasti vaikuttanut WADA:n sääntöjen ja toimintaperiaatteiden linjaukseen sekä WADA:n rahoitusta ja hallitusten edustusta WADA:n toimeenpanossa koskeviin ratkaisuihin. Kehittyneiden antidopingmaiden yhteenliittymä International Anti-Doping Arrangement IADA on tarjonnut WADA:lle asiantuntemustaan monien hankkeiden toteutuksessa.

Antidopingtoiminta on hallinnut liikuntasektorin kansainvälistä toimintaa sen kaikilla foorumeilla viime vuosina. Suomi on osallistunut ja osallistuu aktiivisesti sekä WADA:n että IICGADS:n ja IADA:n toimintaan. Euroopan neuvoston dopinginvastaisen yleissopimuksen valvontaryhmä T-DO on keskeinen toimija hallitustenvälisessä antidopingtyössä. Osallistuminen kaikkien edellä mainittujen tahojen toimintaan on paitsi merkki Suomen poliittisesta sitoutumisesta antidopingtyöhön niin myös mielekästä Suomen oman antidopingtoiminnan kehittämisen ja uskottavuuden kannalta.

Strategiset tavoitteet

Opetusministeriön strategiassa ja liikuntayksikön strategiassa määritellyt painopisteet antavat viitekehyksen ja luovat sisällöt liikunnan kansainväliselle toiminnalle. Kansainvälinen toiminta ja EU-yhteistyö nähdään tässä yhteydessä esikunta- ja tukitoimintana, joka palvelee opetusministeriön ja liikuntayksikön strategioiden toteuttamista.

Liikuntalain arvopohjan mukaisesti liikunnan kansainvälisen strategian tarkoituksena on tukea yhteiskuntavastuun kehittämistä, vahvistaa urheilun eettistä pohjaa, vastata monikulttuurisen yhteiskunnan haasteisiin sekä aktivoida liikuntajärjestöjä demokraattiseen vaikuttamiseen ja kansainvälisyyteen.

Politiikkatavoitteet:

Edistetään Suomen ja suomalaisen liikuntakulttuurin etuja syvenevän kansainvälisen yhteistyön maailmassa.

Toimitaan liikunnan ja urheilun erityispiirteiden ja yhteiskunnallisen merkityksen huomioonottamiseksi poliittisessa päätöksenteossa.

Ennakoidaan kansainvälisen toimintaympäristön ja poliittisen päätöksenteon vaikutuksia kansalliseen liikuntakulttuuriin.

Varmistetaan kansallisen liikuntapolitiikan toimintaedellytykset edistämällä eri politiikkatavoitteiden yhteensovittamista kansallisesti ja kansainvälisesti. Yhteiskunnan eri sektoreiden katteeltaan ja sitovuudeltaan erilaiset monenkeskiset sopimukset (mm. kauppaa- ja investointipolitiikkojen alalla) ovat johtaneet vilkkaaseen kansainväliseen keskusteluun horisontaalien politiikan lohkojen ja eri substanssipolitiikkojen välisistä suhteista ja eri politiikkatavoitteiden yhteensovittamisesta (esim. WTO-sääntöjen väliset suhteet). Vastaavaa keskustelua on käyty myös EU:n sisällä sisämarkkina- ja substanssiartiklojen välisistä suhteista ja EU:n toimivallasta. Opetusministeriön tehtävänä on varmistaa, että muiden alojen sopimukset eivät tarpeettomasti rajaa liikuntapolitiikan mahdollisuuksia ylläpitää ja kehittää liikunnan omista lähtökohdista nousevia kansallisia ja kansainvälisiä toimenpiteitä ja yhteistyötä.

Rakenteelliset tavoitteet:

Suomen aktiivinen vaikuttaminen hallitusten välisen yhteistyön rakenteissa. Vaikuttaminen edellyttää mm. johdonmukaisuutta toimittaessa kansainvälisissä järjestöissä sekä Suomen edustusta kansainvälisten järjestöjen johtotehtävissä.

Käytettävissä olevien henkisten ja taloudellisten voimavarojen keskittäminen asetettuja tavoitteita parhaiten edistävälle foorumeille.

Monenkeskisen sopimusverkoston vahvistaminen.

Kansainvälinen toiminta muotoutuu enenevässä määrin sopimus pohjaiseksi. Kansallinen sitoutuminen sopimusten täytäntöönpanoon lisää myös kansainvälistä uskottavuutta.

Suomalaista liikuntapolitiikkaa ja osaamisen vahvistamista palveleva kahdenvälinen liikunta-alan yhteistyö liikuntayksikön strategiassa määriteltujen tavoitteiden välineenä.

Yhteistyökumppanit valitaan tarpeiden ja tavoitteiden mukaan - ei automaattista vaihto-ohjelmien uusintaa eikä maantieteellisiä painopisteitä ilman relevantteja sisältöjä. Kahdenvälinen yhteistyö nähdään osana monenkeskistä toimintaa.

Hankkeistaminen yhteistyön muotona.

Yhteistyön perustana yhteinen sisältölähtöinen näkemys tai intressi, joka johtaa hankkeen käynnistämiseen.

Poikkihallinnollisen yhteistyön lisääminen kansainvälisen toimintaympäristön eri politiikkalohkojen välillä.

Keskushallinnon uudistushanke pyrkii poikkihallinnollisen suunnittelun ja koordinaation edistämiseksi lisäämään ohjelmanäkökulmaa valtioneuvoston työskentelyssä. Mm. kansainvälisen yhteistyön juridisoituminen sekä EU-kysymykset edellyttävät yhä syvempää substanssiosaamista, mikä vaatii poikkihallinnollista yhteistyötä.

Strategian toimeenpano

Strategian toimeenpanosta on päävastuu liikuntayksiköllä, joka mahdollisuuksien mukaan käyttää hyväkseen sekä ministeriön kansainvälisten asiain sihteeristön, ulkoasiainministeriön että muiden toimijoiden osaamisresursseja.

Liikunnan kansainvälisen yhteistyön menoja katetaan paitsi liikunnan kansainväliseen yhteistyöhön varatusta määrärahasta, niin myös kansainväliseen kulttuuriyhteistyöhön ja kansainvälisten järjestöjen toimintaan varatuista määrärahoista. Lisäksi ministeriön liikuntajärjestöille ja muille toimijoille myöntämiin toiminta-avustuksiin sisältyy kansainvälisen toiminnan menoja.

Toimenpide-ehdotukset voidaan toteuttaa käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa, mutta vaikuttavuuden tehostaminen edellyttäisi sekä henkilötyövuosien että määrärahojen lisäämistä.

Toimenpide-ehdotukset

Suomen vaikutusmahdollisuuksien parantamiseksi kansainvälisissä järjestöissä ja rakenteissa tunnustetaan eri toimintafoorumien mahdollisuudet edistää Suomen liikuntapoliittisia intressejä ja sen mukaisesti keskitetään toiminnot kunkin tavoitteen edistämisen kannalta sopivimmalle ja tehokkaimmalle foorumille.

Kehitetään strategisen tiedolla johtamisen toimintamallia, strategista suunnittelua ja seuranta- ja seuranta- sekä tiedon ja asiantuntemuksen hyödyntämistä kansainvälisen toiminnan tueksi.

Vahvistetaan verkottumista. Luodaan yhteistyötiimejä sekä hallinnonalan sisällä että eri hallinnonalojen ja liikuntajärjestöjen ja liikunnan alan asiantuntijoiden ja -toimijoiden välillä asiantuntemuksen vahvistamiseksi ja henkilö- ja taloudellisten resurssien varmistamiseksi.

Tuetaan vapaaehtoisin avustuksin Suomen liikuntapoliittisia tavoitteita ja kansainvälistä näkyvyyttä edistävien hankkeiden käyntiinsaattamista kansainvälisissä järjestöissä.

Varataan liikunnan kansainväliseen yhteistyöhön osoitetusta määrärahasta varoja liikuntajärjestöjen ja muiden toimijoiden kansainvälisen toiminnan kehittämishankkeisiin.

Jatketaan suomalaista liikuntatieteellistä tutkimusta edistävien ja liikuntapoliittisesti merkittävien kansainvälisten konferenssien tukemista.

Tuetaan liikuntayksikön strategian kärkihankkeita palvelevaa kahdenvälistä ja monenkeskistä projektiyhteistyötä.

Tuetaan suomalaisen liikuntapolitiikan innovaatioita esittelevää vieraskielistä julkaisu- ja tiedotustoimintaa.

Varmistetaan, että yhteiskuntavastuu, urheilun eettiset arvot, suvaitsevaisuus, monikulttuurisuus, hyvät etniset suhteet ja maahanmuuttajien liikunnan edistäminen pysyvät/otetaan kansainvälisten järjestöjen ja rakenteiden työohjelmissa/-miin.

Seuranta ja päivitys

Strategian laajempi päivitys tehdään vuoden 2005 alussa. Strategiaa seurataan suhteessa opetusministeriön liikuntayksikön strategiaan ja kansainvälisen toimintaympäristön muutoksiin. Seurataan ja arvioidaan kansainvälisen toiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta ja kehitetään arviointia tukevia indikaattoreita.

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Julkaisumyynti:

Yliopistopaino

PL 4 (Vuorikatu 3)

00014 Helsingin Yliopisto

puhelin (09) 7010 2369

faksi (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

Helsinki 2004